

більшості туристичних районів. Основні впливи на довкілля – зміни первинних ландшафтів, забруднення води, забруднення атмосферного повітря. Актуальною проблемою є також збір та поводження з відходами на територіях туристичних DESTINATION. Тому основними напрямками інноваційної діяльності у сфері туризму мають стати технологічні інновації, що дозволять зменшити впливи на довкілля туристичних DESTINATION об'єктів туристичної інфраструктури та туристів.

Використані джерела:

1. Зінов'єв Ф. В Інноваційний підхід до розвитку туристичної галузі України [Текст]: Ф.В. Зінов'єв, О. В. Бартошук // Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал. – 2012 - №4(30). – с. 161-164.
2. Коробейникова Я.С. Стратегія збалансованого туризму [Текст]: Конспект лекцій / Я.С. Коробейникова : ІФНТУНГ. – Івано-Франківськ: Факел, 2011. – 147 с.
3. Коробейникова Я.С. Екологічні проблеми територій туристичних DESTINATION [Текст] / Я.С. Коробейникова // Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування. Науково-технічний журнал. – 2013 - №1(7). – с. 91-94.
4. Програма дій «Порядок денний на 21 ст.» [Текст] / [переклад з англійської ВГО «Україна»] – К.: Інтелсфера, 2000 - 360 с. ISBN 966-95735-0-5.
5. Слі Б. Інтеграція у галузеву політику питань збереження біологічного та ландшафтного різноманіття: розвиток екологічного туризму в Україні. [Текст] / Б. Слі // Збереження і моніторинг біологічного та ландшафтного різноманіття в Україні.-К.-2000.- с. 59-67.
6. Godde P. M., Price M. F., Zimmerman F. M. Tourism development in mountain region.- [Текст] / P. M. Godde, M. F. Price, F. M. Zimmerman.- Wallington, 2000. - 321 p.
7. Гірськолижний курорт «Буковель» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bukovel.com>
8. Статистична інформація з туризму в Україні та світі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lgtinfo.com.ua/>
9. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stat.if.ukrtel.net/>

УДК 911.3

Малиновська О.Ю., Долгова К.С.

РИНОК ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ: ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІДПОЧИНКУ

Розглянуто стан, тенденції, проблеми та перспективи розвитку ринку дитячого туризму, а також інноваційні форми організації відпочинку дітей. Особливу увагу присвячено висвітленню стану розвитку інфраструктури дитячого туризму, а також міжнародному співробітництву України в галузі дитячого туризму.

Ключові слова: дитячий туризм, інфраструктура дитячого туризму.

Рассмотрены состояние, тенденции, проблемы и перспективы развития рынка детского туризма, а также инновационные формы организации отдыха для детей. Особое внимание уделено освещению состояния развития инфраструктуры детского туризма, а также международному сотрудничеству Украины в сфере детского туризма.

Ключевые слова: детский туризм, инфраструктура детского туризма.

There were looked out the condition, tendencies, problems and perspectives of development of the market of child's tourism and the innovation forms of organization of the rest for children. There were reveal the special facilities for children and the results of

international cooperation between Ukraine and others countries in the field of child's tourism.

Key words: child's tourism, facilities for children.

Дитячий туризм сьогодні все частіше розглядають як засіб активного відпочинку, який сприяє розвитку особистості, укріпленню здоров'я, підвищенню інтелектуального та культурного рівня дитини, розумного використання вільного часу. Програми відпочинку для дітей покликані також розширити кругозір дитини, розкрити таланти, вони націлені на розвиток молодого покоління, яке стане у найближчому майбутньому потенційно найбільш активним у суспільстві. Дитячий туризм – найбільш благородний сектор туристичного ринку, який динамічно розвивається в багатьох країнах світу. Актуальність цієї тематики підкреслюється також відсутністю ґрунтовних наукових розробок у цій царині та фрагментарністю висвітлення окремих проблем у наукових публікаціях.

Головною метою цієї статті є висвітлення особливостей розвитку дитячого туризму в Україні та світі, стану інфраструктури та міжнародної співпраці України в галузі дитячого туризму, а також інноваційних форм організації відпочинку дітей.

Дитячий туризм являє собою засіб гармонійного розвитку дітей, який реалізується у формі відпочинку та суспільно-корисної діяльності, характерним структурним компонентом яких є організовані подорожі груп дітей у супроводі керівника і гід-перекладача. Суб'єктом дитячого туризму вважається дитина-турист, якій згідно Конвенції ООН «Про права дитини» від 20.11.1989р. ще не виповнилося 18 років (крім випадків, коли за законом відповідної держави вона не досягла повноліття раніше) [1, С.3].

До 90-х років ХХ ст. організація дитячого туризму в Україні була на досить високому рівні – практично кожна дитина, навіть з малозабезпеченої родини, могла поїхати до піонерського, оздоровчого або туристичного табору. Дотації держави та підприємств були істотними: найчастіше путівки надавалися безкоштовно або за невелику плату. У зв'язку з політичними змінами в країні змінилася й структура дитячого відпочинку: школярі отримали можливість поїхати на відпочинок або на навчання за кордон, а міжнародні дитячі табори та центри створили реальну альтернативу традиційним піонерським таборам завдяки невисокій вартості путівок і привабливості для дітей, як щось нове та досить цікаве.

У дитячому туризмі на сьогодні можна виділити такі основні напрямки:

- відпочинок у спеціалізованих дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (оздоровчі літні табори, санаторії і клініки) в Україні й за кордоном;
- відпочинок у літніх дитячих таборах, які пропонують насичені анімаційні програми (окремо виділяються тематичні табори:

спортивні, кінноспортивні, археологічні, творчої або релігійної направленості і т.п.);

- відпочинок у дитячих центрах за кордоном, які пропонують мовну практику, знайомство з новою культурою та спілкування з однолітками з різних країн світу;
- культурно-пізнавальні (автобусні або комбіновані: потяг+автобус) тури по Україні і за кордон;
- екскурсійні програми, які інтегровані в програми профільних шкіл або коледжів;
- канікулярні освітні тури за кордон (наприклад, літні мовні школи та центри за кордоном);
- спортивний туризм та активний відпочинок (піші та лижні походи, сплави на байдарках, велосипедні походи тощо);
- поїздки на фестивалі, концерти та змагання;
- тури з відвідуванням тематичних парків та парків розваг;
- сімейні тури та ін.

Попит та пропозиція в дитячому туризмі мають яскраво виражений сезонний характер. Літо вважають найпопулярнішим сезоном, коли попит та пропозиція однаково стабільні. Екскурсійні тури користуються найбільшим попитом під час шкільних канікул та травневих свят. Найбільш масовим видом дитячого туризму є відвідування дитячих спортивних центрів, центрів дитячого відпочинку, оздоровчих таборів та закладів санаторного типу, що спеціалізуються на профілактичному лікуванні. Середня тривалість дитячого відпочинку – 21-24 дні. За кордон дітей відправляють, як правило, на строк від 15 до 30 днів.

Що стосується попиту на дитячий туризм в Україні, то до початку 90-х рр. ХХ ст. найбільший попит мали міські шкільні табори з денним перебуванням, заміські оздоровчі табори, табори праці та відпочинку, профільні, військово-спортивні, спортивно-оздоровчі, табори санаторного типу тощо. Сьогодні більшість батьків обирають для своїх дітей закордонні культурно-пізнавальні, оздоровчі та освітні подорожі або екскурсії Україною, а також відпочинок у дитячих оздоровчих закладах Криму та Карпат, які пропонують ще й культурно-пізнавальну діяльність (екскурсії, гуртки, майстер-класи тощо). Також деякі батьки вважають, що проведені дитячі канікули у бабусі та дідуся на природі, вдома або на дачі – це найкращий та найдешевший варіант для їхніх дітей.

Основною проблемою розвитку дитячого туризму в Україні залишається висока ціна на масовий дитячий відпочинок – велика кількість екскурсійних та освітніх турів з виїздом за кордон не по кишені українським батькам. Більш доступним, звичайно, є відпочинок у закладах оздоровлення в Україні, екскурсії, подорожі країною, туристичні походи, які організовують школи та туристсько-краєзнавчі гуртки (зазвичай дітям пропонують різноманітні прогулянки парками, екскурсії до музеїв або визначних місць, відвідування театрів, планетаріїв, дельфінаріїв, цирків і т.д., також діти охоче беруть участь у фестивалях, концертах та різних

змаганнях з виїздом до інших міст України). Однак і тут виникають деякі перешкоди у формуванні більш-менш доступної ціни на послуги дитячого туризму, оскільки висока оплата за землекористування, енергоносії, комунально-побутові послуги, впливають на підвищення вартості путівок при недостатньому бюджетному фінансуванні оздоровлення та відпочинку дітей, обмежених фінансових можливостях батьків придбати путівки для своїх дітей. Розробка та проведення екскурсій, подорожей, змагань для шкільної молоді повністю залежать від фінансування з боку батьків, оскільки профільного та системного фінансування з боку держави не відбувається. Тому дуже часто школи та позашкільні заклади зустрічаються з такою проблемою, як неповноцінне забезпечення своїх вихованців додатковою просвітницькою роботою, що негативно впливає на розвиток особистості. Ще одна проблема полягає в тому, що туристичні фірми пропонують цілий спектр пропозицій для клієнтів будь-якого достатку, при цьому стосовно дитячого відпочинку такої гнучкості немає. Крім того, аналізуючи пропозицію на ринку дитячого туризму в Україні, можна дійти висновку, що туристичні послуги, які безпосередньо надаються дітям не є основним напрямом діяльності туристичних компаній. Більшість з них пропонують дитячі тури разом із іншими послугами туризму. Сьогодні на туристичному ринку діють туристичні підприємства, що спеціалізуються на дитячому туризмі, але їх дуже мало, оскільки вважається, що даний напрямок туризму нерентабельний. Також негативно впливає на розвиток дитячого туризму недосконала законодавча база. Відсутня державна атестація в більшості туристичних та оздоровчих закладах (атестовано тільки 17% від загальної кількості закладів). Останнім часом не забезпечуються соціальні стандарти та сертифікація послуг (в дитячих закладах України недосконалі нормативи проживання та харчування дітей, не здійснюється диференційований підхід до визначення норм харчування дітей, не переглянуті санітарні норми і правила в різних типах закладів). Досить часто не забезпечується чітка процедура порядку направлення дітей на оздоровлення та відпочинок (не дотримується вікова категорія, не враховується стан здоров'я, а база даних дітей, які потребують оздоровлення ведеться, неналежним чином).

Станом на 2011р. в Україні налічувалось 17 703 дитячих оздоровчих закладів (з 193 тис. 686 місць). Найбільша їх кількість припадає на АР Крим (33 516 місць), Донецьку (22 337), Херсонську (15 740), Запорізьку (13 868) області, а найменша – на Рівненську (1 885), Кіровоградську (2 148), Тернопільську (2 392) області [2, С.259-260].

Загальна кількість дітей шкільного віку, які відпочили та оздоровилися протягом літа 2011р. склала 1 млн. 784 тис. 781 осіб, що становить 42% від їх загальної кількості [2, С.261]. За підрахунками Держкомстату влітку 2011р. найбільше послуг з оздоровлення та відпочинку в різних дитячих закладах країни отримали діти з Хмельницької (65%), Одеської (56%), Сумської (55%) та Харківської (54%)

областей, а найменше – діти шкільного віку з Житомирської (27%), Тернопільської (26%) та Запорізької (21%) областей [2, С.262].

Складно уявити дитячий відпочинок без таких закладів, як цирки, театри і музеї для дітей, планетарії, дельфінарії та аквапарки, тематичні парки. Станом на початок 2012р. на території України діють 12 цирків державного значення (Національний цирк України (м. Київ), Донецький, Дніпропетровський, Запорізький, Криворізький, Львівський, Луганський, Одеський, Ялтинський, Сімферопольський, Севастопольський та Харківський державні цирки), які пропонують цікаві, захоплюючі та інформативні програми, орієнтовані саме на дитячу аудиторію. Існують також пересувні цирки-шапіто, які працюють без затвердженого графіку гастролей та пропонують глядачам не завжди продукт високої мистецької якості. Координує такі пересувні заклади Дирекція пересувних циркових колективів України при Міністерстві культури України [3]. За даними Міністерства культури України станом на 2011р. на території України функціонує 133 театри, з них 8 театрів юного глядача та 24 театри ляльок. Найбільша кількість театрів для дитячої аудиторії працює у м.Київ. Також дитячі вистави пропонують і інші театри України, наприклад, національні театри Києва, Донецька, Харкова, Львова та Одеси [4].

В Україні кількість музеїв перевищує 5 тис. і більшість з них можна використати в дитячому туризмі. Сьогодні найбільшою популярністю серед дитячої аудиторії користуються тематичні музеї, оскільки саме вони пропонують низку анімаційних заходів, які цікавлять дітей, наприклад: «Музей хліба», «Музей пожежної справи», «Водний інформаційний центр», «Музей медицини», «Музей іграшок», «Музей автомобілів» «Музей циркового мистецтва» (м. Київ), «Музей Аптека», «Музей Львівської залізниці» (Львів), «Музей морських курйозів» (с. Штормове, Сакський р-н, АР Крим), «Морський музей», «Музей ляльок», «Музей дитинства» (м. Харків), «Музей космонавтики ім. С.Корольова» (м. Житомир), Музей «Писанка» (м. Коломия) та ін. [5].

На даний момент в Україні існує 15 планетаріїв [6]. Однак, в останні роки ці заклади втрачають свою популярність серед дитячої та юнацької аудиторії, що пов'язане з виникненням нових віртуальних планетаріїв, які дають можливість і вдома подивитися на зорі, та не їхати спеціально в обласний або районний центри. Серед новітніх закладів найцікавішими та найпопулярнішими для дитячої аудиторії можна вважати дельфінарії, аквапарки та тематичні парки, відвідування яких часто включається в програми літніх таборів оздоровлення та відпочинку, шкільні просвітницькі програми, а також у програми сімейного відпочинку. Найперші дельфінарії почали відкривати на узбережжі Чорного моря (у Коктебелі, Севастополі, Ялті, Євпаторії, Алушті), однак вже сьогодні такі об'єкти функціонують і у великих містах України (Київ, Харків, Донецьк) [7].

На території України є 22 аквапарки, які пропонують широкий спектр послуг для дітей різного віку. Це – аквапарки Криму («Мигдалева роща» -

м. Алушта, «Водний світ» – м. Судак, «Бананова республіка» – с. Прибережне, Сакський р-н, «Зурбаган» – м. Севастополь, «Блакитна затока» – смт. Сімеїз, «Коктебель» – смт. Коктебель); аквапарки Приазов'я («Мис Доброї Надії» – м. Бердянськ, «Острів скарбів» – смт. Кирилівка, Акимівський р-н Запорізької обл.); аквапарки Причорномор'я («Водолій» – м. Миколаїв, «Посейдон» – м. Одеса, «Коблево» – смт. Коблево, Березанський р-н Миколаївської обл., «Аттіка» – м. Очаків, Миколаївська обл.); аквапарки інших регіонів України (криті): «Аквапарк Юрського періоду» – м. Київ, «Пляж» – м. Львів, «Лімпопо» – м. Тернопіль, «Хвиля» та «Джунглі» – м. Харків, «Термінал» – м. Бровари Київської обл., «Маяк» – м. Вінниця, «Aquasferra» – м. Донецьк [8].

Особливої популярності серед дітей набули тематичні парки. На їх розвиток істотно вплинула Диснейвська концепція парку, яка поширилась у багатьох країнах світу – Франції, Японії, Німеччині, Іспанії. Сьогодні в кожному великому місті України можна знайти дитячі парки розваг та атракціонів, такі як: «Гідропарк», «Голосіївський парк ім. М.Рильського», парк «Перемоги», «Сирецький парк» – м. Київ, «Парк ім. М.Горького», «South-Park» – м. Харків, «Львівська дитяча залізниця», «Парк ім. Б.Хмельницького» – м. Львів, парк «Кованих фігур», парк «Містечко» – м. Донецьк, «Преображенський парк» – м. Одеса, «Дендропарк» – м. Кіровоград, дитячі парки АРК (Сімферополь, Судак, Ялта, Алушта і т.д.) [9]. На території України функціонує 16 зоопарків, з яких 7 загальнодержавного значення, та 14 міні-зоопарків та зоокуточків, які є досить популярними серед юних відвідувачів [10]. Хоча, поки що в Україні не існує жодного тематичного парку, який би відповідав світовому рівню. В найближчому майбутньому планується створення першого тематичного парку на території АР Крим, а саме на території ялтинської «Галєвини казок». Цей парк буде побудовано на зразок Диснейленду. Відповідно до проекту, будівництво українського Диснейленду, який включатиме атракціони для дітей і дорослих, канатну дорогу, гостинне подвір'я, кемпінг-готель, розгорнеться на площі 10 га.

Під час подорожей одним з найголовніших моментів є організація харчування дітей. Дитячі заклади відпочинку та оздоровлення можуть легко та самостійно вирішити це питання, оскільки в їх структурі зазвичай функціонує їдальня, що пропонує 5-ти разове харчування. Якщо говорити про харчування впродовж певних екскурсійних турів, туристичних прогулянок, походів, то тут можуть виникнути певні труднощі з пошуком відповідного за якістю закладу харчування для дітей (основна вимога до таких підприємств – якісна, корисна та безпечна продукція). Сьогодні з такою метою здебільшого використовують звичайні підприємства ресторанного господарства, які мають дитяче меню та надають якісні послуги. Однак для того, щоб інфраструктура дитячого туризму була більш повноцінною, необхідно створювати спеціалізовані дитячі заклади харчування. На даний момент цей сегмент ресторанного господарства лише починає розвиватися. Пріоритетним завданням для дитячих

підприємств харчування є не лише нагодувати дитину якісно та смачно, але й зробити це захопливою пригодою для неї. Сьогодні в Україні починають все частіше створювати дитячі кафе та сімейні ресторанчики. Зазвичай такі заклади розташовуються в районах новобудов, де переважна кількість мешканців – молоді сім'ї, однак також зустрічаються такі підприємства і в центральній частині міст, а також в торговельно-розважальних центрах. Дизайн дитячого закладу не вимагає особливих вишуканих і унікальних технологій. На відміну від звичайної точки громадського харчування, меню дитячого закладу має бути простим, зрозумілим і містити мінімум пропозицій з їх ілюстраціями. Дітям складно вибирати з великого списку, а у виборі вони більше орієнтуються на зовнішній вигляд страви, тому навіть звичайну страву бажано назвати і оформити оригінально. Позицій у меню має бути не більше п'яти в кожній категорії (закуси, перші страви), а залежно від пори року, можна вводити додаткове меню. При формуванні меню слід враховувати також інтереси батьків, адже саме вони вирішують, яке кафе відвідати з дитиною. Крім стандартного персоналу підприємству ресторанного господарства (шеф-кухар, його помічники, адміністратор та офіціанти), необхідно поповнити штат співробітників аніматорами та нянями. В Україні дитячих закладів харчування поки що небагато. Зазвичай це звичайні ресторани, які пропонують дитяче меню та послуги дозвілля (анімаційні святкові програми, майстер класи, ігрові майданчики з погодинною оплатою) [11]. Найбільша кількість таких закладів знаходиться в обласних центрах.

Завдяки співпраці уряду України з урядами інших країн з приводу оздоровлення дітей, які постраждали внаслідок аварії на ЧАЕС, за сприяння благодійних фондів розвинулися тісні зв'язки України з Кубою, Італією, Іспанією, Францією. Основними формами некомерційних виїздів школярів за кордон є поїздки на різноманітні міжнародні конкурси, змагання, олімпіади, а також безвалютні обміни, які протягом тривалого часу були найпоширенішим варіантом міжнародного шкільного туризму в Україні. Основними формами співробітництва українських і закордонних шкіл є: обміни учнями на основі двосторонніх договорів, участь у міжнародних програмах, співпраця з міжнародними структурами (Британський клуб, Інститут Гете, Центр міжнародних обмінів у галузі освіти та науки, Фонд «Відродження» та ін.). Певна частина шкільних обмінів організовується на основі міжнародних програм та культурно-освітніх і екологічних проєктів, які мають разовий характер («Моя земля - земля моїх батьків», «Сто чудес України», «Сталий розвиток суспільства» та ін.) [12]. Основну частину безвалютних обмінів складають мовні практикуми. Особливістю їх є принцип рівності наданих сторонами послуг. Перебування і розваги гостей бере на себе приймаюча сторона, а дорога оплачується кожним індивідуально. З метою зниження витрат діти розміщуються за кордоном найчастіше в родинях однолітків або в приміщеннях навчального закладу. Школи формують групи по 10-18 чол. одного віку, як правило, від 12 до 16 років. Терміни обмінів складають від

3-5 тижнів до 4-6 місяців, рідше до 10-12 місяців. Після поїздки українських дітей наші школи приймають на таких же умовах таку ж кількість іноземних учнів, що проживають у родинах і знаходяться на їхньому утриманні [1, С.5].

В останні роки стабільно зростає попит на освітні тури, причому на більш якісні, дорогі та тривалі (від 4-х тижнів) програми, які реалізуються переважно під час літніх канікул. Літні курси є найпоширенішою формою вивчення іноземної мови для дітей та молоді в усьому світі, оскільки, крім мовних уроків у поєднанні з відпочинком, екскурсійними та спортивними програмами, вони дають унікальну можливість потрапити на навчання до найбільш престижних шкіл. Класифікувати мовні курси можна наступним чином:

- залежно від інтенсивності та мети навчання: стандартні (передбачають 15-20 год. занять на тиждень), інтенсивні (до 30 год. на тиждень), орієнтовані на складання мовних тестів та екзаменів, на отримання сертифікатів для вступу до приватної школи;
- комбіновані курси: з додатково оплачуваними заняттями окремими видами спорту (яхтинг, серфінг, теніс, гольф, їзда верхи, футбол та ін.), з вивченням спеціальних дисциплін (історія, інформаційні технології, режисура, театральне мистецтво, артдизайн тощо);
- табори multi-activities (навчання+спорт) та adventure camps.

Найбільшим попитом користуються програми мовних центрів Великобританії, США, Канади, Франції, Німеччини, Швейцарії. Цікаві мовні програми для дітей пропонують школи Італії, Іспанії, Мальти [1, С.4].

Інфраструктура дитячого туризму найбільш розвинена у таких країнах, як Чехія, Угорщина, Словаччина, Італія, Туреччина, Греція, Кіпр, Великобританія, Японія, США. Кожна з цих країн виходить на міжнародний ринок дитячого туризму з власним спеціалізованим турпродуктом. Наприклад, спеціалізацією Великобританії, США, Австралії, Канади, Мальти, Кіпру, Японії, Німеччини є міжнародні центри вивчення мов. Країни Західної Європи, США, Японію, Індонезію, Сінгапур та Китай спеціалізуються на розважальному дитячому туризмі. Такі держави, як Туреччина, Болгарія, Польща, Словаччина, Угорщина, Хорватія та Чорногорія є центрами як літнього, так і зимового відпочинку та оздоровлення дітей.

Простежується також і така тенденція, що діти європейців зазвичай їдуть за кордон до країн Європи, США та Канади, а діти з країн Східної Азії більше подорожують країнами свого регіону. Слід також зазначити, що більшість дітей Африки взагалі не знають такого поняття як дитячий туризм та подорожують в межах одного двох поселень держави, лише юні туристи Південної Африки мають змогу подорожувати світом, однак здійснюють такі мандрівки одиниці, та, зазвичай, дитячі тури організовуються в межах території країни або до сусідніх держав. Діти з країн Латинської Америки також подорожують в основному в межах свого

регіону, а також до США. Щодо австралійських дітей, то для них організовують тури здебільшого в межах Австралії та до США.

Основними закордонними напрямками на українському ринку дитячого туризму виступають такі країни: Росія, Литва, Латвія, Естонія, Польща, Чехія, Болгарія, Туреччина, Австрія, Німеччина, Угорщина, Італія, Франція, Іспанія, Мальта, Греція, Кіпр, Словаччина, Словенія, Велика Британія, Швеція, Норвегія, Фінляндія, Нідерланди, Бельгія, США, Канада, Австралія. По всіх європейських країнах пропонуються дитячі екскурсійні тури. Туреччина, Болгарія, Угорщина, Словаччина та Польща виступають найпопулярнішими центрами дитячого відпочинку та оздоровлення. США, Канада, Мальта – мають центри вивчення іноземних мов, які найчастіше обирають українські батьки для своїх дітей.

Туристичні компанії, які формують та реалізують дитячі програми – це туроператори та турагенції, які спеціалізуються: на декількох напрямках (країнах або видах туризму) та пропонують програми, розраховані на різні вікові категорії, в тому числі, і на дитячу аудиторію; виключно на дитячому туризмі в усіх його проявах.

Отже, сьогодні дитячий туризм – це розвинений вид туризму з потужним культурно-пізнавальним, природно-рекреаційним та матеріально-технічним потенціалом, головною метою якого є активний відпочинок, оздоровлення, розвиток інтелектуального та культурного потенціалу дитини, всебічний розвиток особистості.

Використані джерела::

1. Малиновська О., Іванова Ю. Географія дитячого туризму // *Краєзнавство. Географія. Туризм.* – 2008. - № 44. – С.3–5.
 2. Статистичний збірник «Регіони України» // За ред. О.Г.Осауленка. – Том 1. - К.: Державна служба статистики України, 2012. – 310 с.
 3. Тенденції розвитку циркового мистецтва в Україні. Проблеми та перспективи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culturalstudies.in.ua>
 4. Міністерство Культури України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/category/>
 5. Незвичайні музеї України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nice-places.com>
 6. Всесвітня Асоціація Планетаріїв // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.aplf-planetariums.info>
 7. Дельфінарії України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.4kids.com.ua/info/entertainment/delphinarium/>
 8. Аквапарки України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://iloveua.org>
 9. Луно-парки України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tama.ua/obzor-luna-parkov-ukrainyi-chast-2-38071/>
 10. Зоопарки України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iloveua.org>
 11. Свій бізнес: як відкрити дитяче кафе // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://business.eizvestia.com/full/kak-otkryt-detskoe-kafe-nedetskie-slozhnosti-detskogo-obshhepita>
- Свірідова Н. Д. Аналіз сутності основних дефініцій дитячого туризму // *Наукові вісті Давіського університету : зб. наук. праць.* - Луганськ, 2012. - № 7. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>